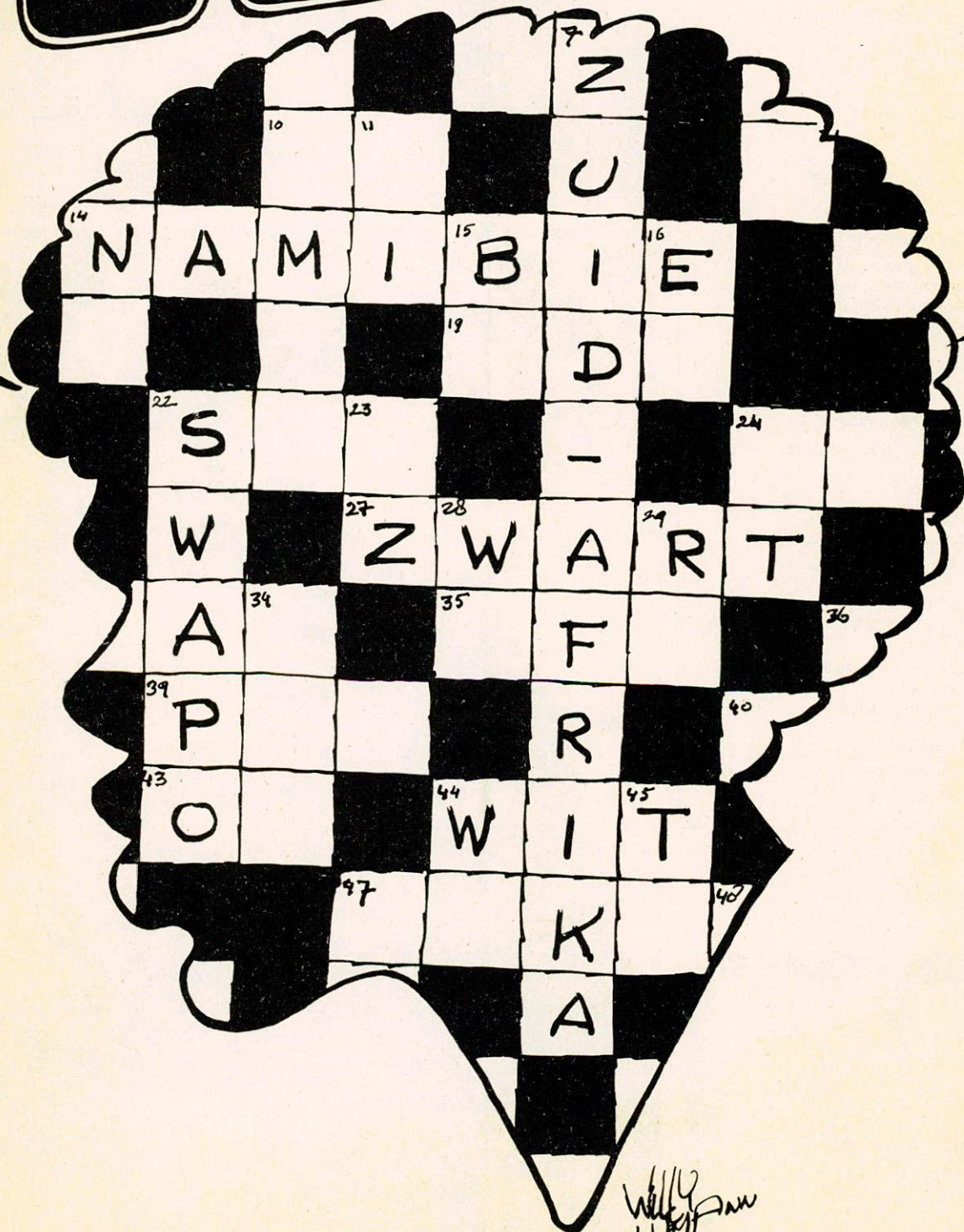

EGGO

MAANDBLAD VAN DE
HUMANISTISCHE
GEESTELIJKE
VERZORGING VOOR
MILITAIREN
NOVEMBER 1978

**MAANDBLAD VAN DE
HUMANISTISCHE GEESTELIJKE
VERZORGING VOOR MILITAIREN.**

**nr. 11 – november 1978
17e jaargang**

Abonnementsprijs f 6,- per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Joos Sinke (voorzitter),
Frank Spoelstra (sekr./eindred.),
Rob Buitenweg, Wim Heij,
Hans Schonk, Arjen Struijk.

Adres red. en admin.:

Bureau hoofdraadsman
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen. Tel. 03438-2878.

Vaste medewerkers:

Seine van de Belt, Karel Bloema,
Anton Constandse, Sietse van der
Hoek, Bert van de Kamp, Jan
Kooijman, Willy Lohmann, Leo van
Opzeeland, Rien Robijns, Jan Stoof,
Bert Vuijsje, Frans Wermer, Hans van
Wissen, Dick Zaal.

Vormgeving/realisatie:

Bert Boymans/Frank Spoelstra

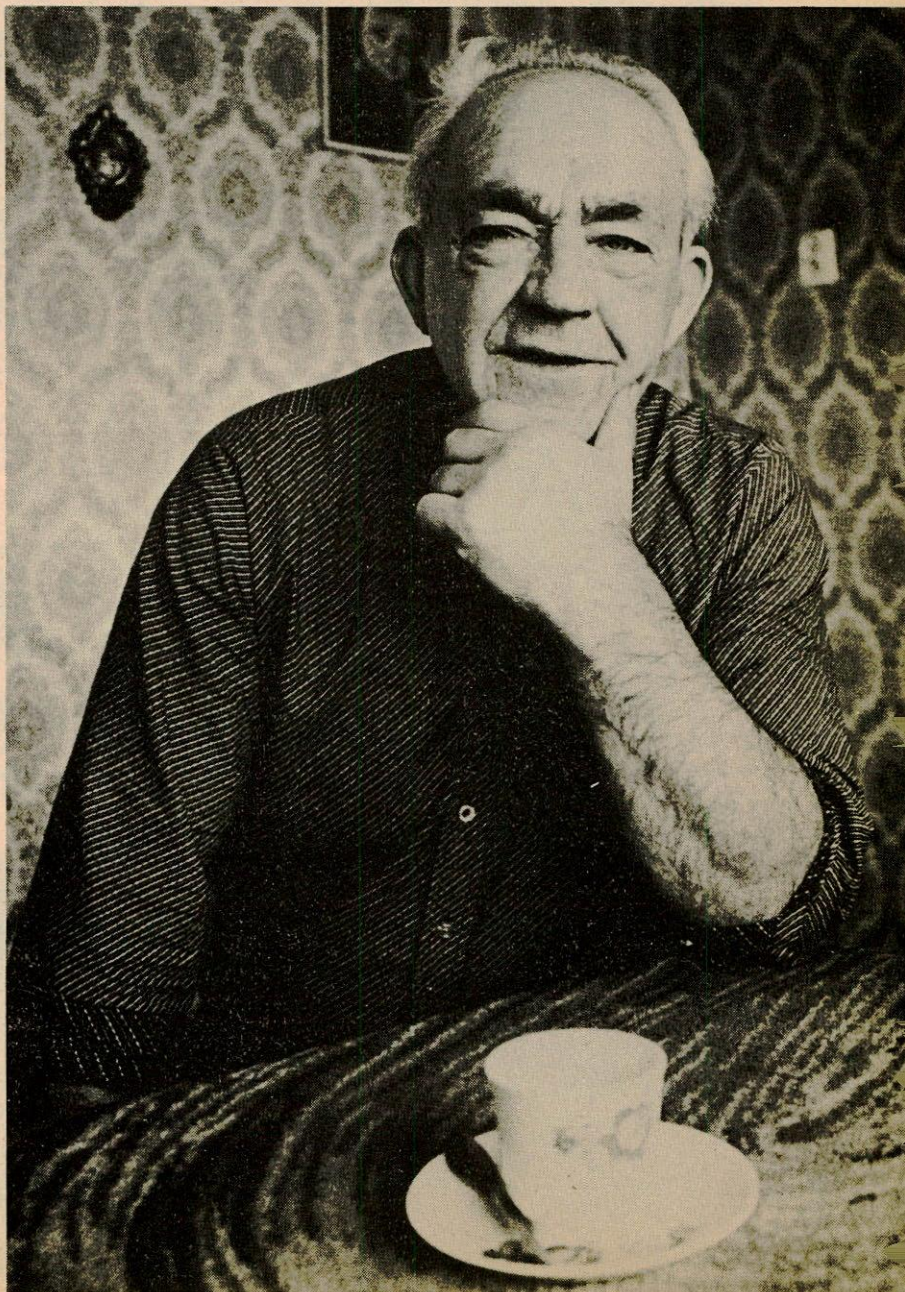
Druk:

Brouwer Offset b.v. Delft

Inhoud

„Hopend op een vrijer leven”	2/3
De wankelende toekomst van Namibië	4/5
Tjerk Bottema, felle anti-fascist	6/7
Coming home	8/9
Zijn sommige sporten nog sport?	10/12
Over heilige en veilige huisjes	13
Kans op herhaling	14
Boeken en brochures	15/16

Hopend op een vrijer leven

*EGO: nadenken tot je
er bij neer valt*

Onder deze titel heeft onze vaste EGO-medewerker Sietse van der Boek de wederwaardigheden van Drentse veenarbeiders en arbeidsters verzameld. Het was nog net mogelijk de verhalen van de laatste generatie die in het veen werkte, op te tekenen.

Het zijn stuk voor stuk schrijnende verhalen van mannen en vrouwen die met hun hele familie in het veen werkten en in plaggenhutten woonden. Dat alles onder omstandigheden die wij ons nauwelijks kunnen voorstellen. Zoals bijv. Hendrik ons laat weten:

Op mijn elfde werd ik aangenomen. En het jaar daarop elke dag veen-arbeid. Mijn broer en ik zijn begonnen als kruier. Varenlang kon ik maar geen honderd pond worden. 's Avonds langs de wijk op weg naar huis was ik zo moe, dat ik een glooiing niet op kon komen. Dan moest ik er om toe lopen. En de eerste kruiwagens de volgende morgen, daar had ik geen stuur voor. Je trilde helemaal. In die periode zijn mijn voeten en mijn tenen vergroeid. Het kwam er heel teveel op aan".

De meeste mensen waren tegen dit bestaan nauwelijks opgewassen en zochten hun toevlucht in de drank.

Dit leverde weer nieuwe problemen op:

„Het was een wilde wereld hier”, vertelt Anne. „Een jeneverwereld. Met een grote paplepel zopen ze het spul uit wasketels”. Zijn vrouw Dien voegt er nog aan toe: „Er zijn zoveel dingen gebeurd met die jeneverbeweging. Moord en

doodslag waren heel gewone zaken”.

Het leven in het veen was verre van plezierig, of zoals Johannes het veelzeggend uitdrukt: „Je moest jezelf kietelen, als je eens een keer wilde lachen”.

Natuurlijk waren er mensen die in verzet kwamen tegen dit onmenselijke bestaan, al of niet daartoe aangemoedigd door agitatoren. Eén van de mensen die de Drentse veenarbeiders daartoe probeerden aan te zetten, was de bekende schrijver en commentator Anton Constandse (voor EGO-lezers ook al geen onbekende). Dit stukje volksgeschiedenis werd uitgegeven bij het Boekencentrum te Den Haag en kost f 15,90.

Wim Heij

De wankele toekomst van Namibië

Er wonen in Namibië ongeveer een miljoen mensen, en het land is twintig keer zo groot als Nederland. Een dunbevolkte woestijn, zo zou je het kunnen omschrijven. De bevolking leeft voornamelijk van landbouw en veeteelt en er is wat mijnbouw: diamant, koper, vanadium en zink zijn de voornaamste produkten. Waren dit de enige dingen die we over dit afrikaanse land zouden weten, dan was de konklusie duidelijk: weer een ontwikkelingsland dat weliswaar potentieel kansen heeft om tot bloei te komen, maar er door zijn jongste verleden niet toe komt.

Zuid-Afrika en de VN

Een goede konklusie, maar Namibië bezit een paar kenmerken die het land nadere aandacht waard maken. Vroeger was het een duitse kolonie of, zoals dat in sommige gevallen

wel heette, een protektoraat. Tijdens de eerste wereldoorlog werd het door Zuid-Afrika bezet, en in 1920 gaf de Volkenbond, de voorloper van de Verenigde Naties, Zuid-Afrika mandaat om Namibië te besturen. Na de tweede wereldoorlog ging Zuid-Afrika het gebied als eigen bezit beschouwen, het werd een provincie van Zuid-Afrika. Een gang van zaken die niet helemaal naar de zin was van de Verenigde Naties. Deze organisatie beschouwt zich als de opvolgster van de Volkenbond, en hield dan ook staande, dat Zuid-Afrika geen recht had op Namibië. In 1966 besloot de Algemene Vergadering van de VN om het mandaat van de Volkenbond te beëindigen en zelf Namibië te besturen, met als belangrijkste doel de onafhankelijkheid van het land. Maar wat er ook gebeurde, dit niet.

Zuid-Afrika trok zich niets aan van het besluit van de VN en bleef in Namibië. Het bleef er ook nadat het Internationale Gerechtshof (in Den Haag) in 1971 had geoordeeld, dat Zuid-Afrika onwettig aanwezig was in Namibië. Maar Zuid-Afrika is er nog steeds.

En dat betekent voor de meeste bewoners, dat ze tweederangsburgers zijn. Want zoals iedereen weet, kent Zuid-Afrika een scheiding tussen de burgers van dat land: wie blank is geniet vele rechten en voorrechten, wie zwart is leeft in armoede, is zo goed als rechteloos en wordt als tweederangsburger beschouwd. Dit laatste lot is ook de negenhonderdduizend zwarte Namibiërs beschoren. Ze wonen in aparte dorpen, buiten de grote steden, maar dicht bij de mijnen. Ze storen ze aan de ene kant het goede leven van de blanken niet, en zijn anderzijds snel bij hun werk. Het apartheidssysteem, want zo heet de zuidafrikaanse politiek van rassenscheiding, bevoordeelt dus een tiende van de bevolking van Namibië en onderdrukt negen tiende. Een situatie die voor ons, gewend als we zijn aan de gedachte dat in een land ieders stem even zwaar telt, en ieders lot ons even dierbaar is, ronduit verbijsterend is.

De SWAPO

De Namibiërs zelf schikken zich ook niet in hun lot. Al lang niet eigenlijk, want aan het begin van deze eeuw voerden de Namibiërs al oorlog met de Duitsers. Een oorlog die ze, met hun primitieve wapens, wel moesten verliezen van de veel beter uitgeruste koloniale macht. Het zou tot in de jaren vijftig duren voor de Namibiërs weer kans zagen om zich te organiseren in het verzet tegen hun overheersers, nu de Zuid-Afrikanen. Via diverse akties, als stakingen, kwamen toen een aantal organisaties van zwarte Namibiërs in het leven, die naderhand veelal opgingen in de South West African People's Organisation, de Swapo. Tot op de dag van vandaag zet de Swapo, onder leiding van Sam Nujoma, de strijd tegen Zuid-Afrika voort, de laatste jaren in de vorm van een guerrilla-oorlog tegen het zuidafrikaanse leger. Een oorlog die erg lang kan duren en die de arme bevolking van Namibië zwaar valt. Veel steun krijgt de Swapo niet, behalve van een aantal afrikaanse en oosteuropese landen: de westerse landen, die met de mond het apartheidssysteem veroordelen, hebben weinig gedaan om de Namibiërs te helpen bij het stichten van een onafhankelijke staat. Slechts de Organisatie van Afrikaanse Eenheid, de OAE, de machtige organisatie van afrikaanse

landen, is de enige grote politieke groepering zonder uitgesproken politieke banden die de Swapo steunt. De OAE erkent de Swapo ook als de enige wettelijke vertegenwoordiger van de namibische bevolking, een erkenning die de Swapo ook van de VN geniet.

Is een guerrilla-oorlog een weinig aantrekkelijk toekomstperspectief – zoals geen enkele oorlog aantrekkelijk is – voortzetting van de zuidafrikaanse overheersing is ook niet alles.

Verkiezingen, vrij of niet?

In 1976 kwam er wat schot in de zaak, toen de Veiligheidsraad, in Resolutie 385, besloot verkiezingen te houden in Namibië, onder leiding en toezicht van de VN. Dat zou allemaal gebeurd moeten zijn voor 1 augustus 1976. Het besluit werd niet uitgevoerd, grotendeels doordat de

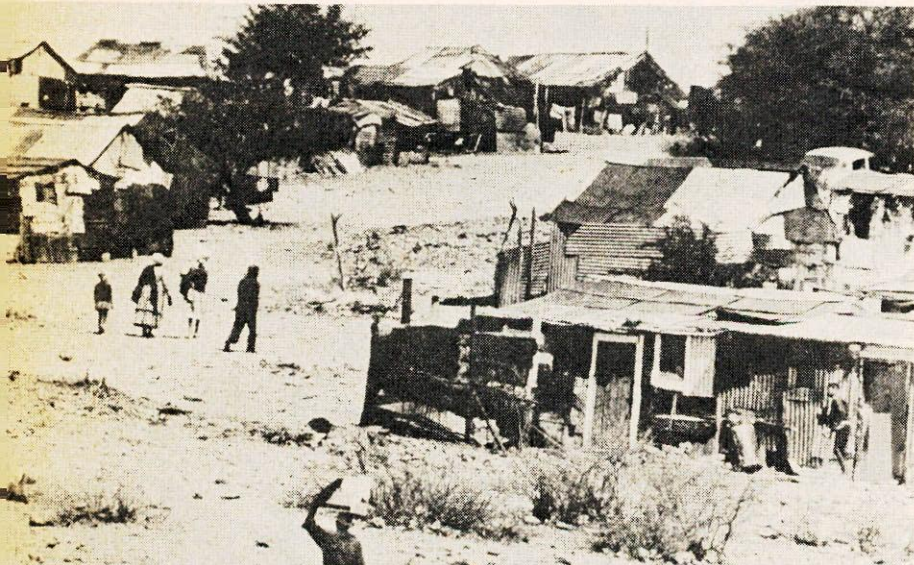
onafhankelijkheid die zoals valt te begrijpen, slechts een schijnonafhankelijkheid zal zijn. Zuid-Afrika blijft immers de eigenaar van de belangrijkste industrieën, van de enige haven voor de grote vaart – Walvisbaai – en blijft met zijn krijgsmacht de Namibiërs bedreigen. Bovendien blijft de Swapo verboden als politieke partij. Een heilloos plan dus.

Via eindeloos onderhandelen kwam een contactgroep van vijf westerse landen – Amerika, Frankrijk, Canada, de Bondsrepubliek en Engeland – tot een overeenkomst met de Zuidafrikanen over de toekomstige onafhankelijkheid van Namibië. Hun bemiddeling bracht de Swapo en Zuid-Afrika bij elkaar, en het zag er naar uit dat Zuid-Afrika zou toestemmen in vrije verkiezingen, onder toezicht van de VN. Die verkiezingen

jaar, toen Zuid-Afrika de plannen van de Veiligheidsraad aksepteerde, zonnic uit voor Namibië. Het duurde niet lang. De Zuidafrikanen begonnen al snel te zeuren over de VN-vredesmacht. Zij wilden dat er maar een vijfhonderd man kwamen, die in samenwerking met de plaatselijke politie toezicht zouden moeten houden op de verkiezingen. De VN willen minstens vijfduizend man naar Namibië sturen. Daarna begonnen de Zuidafrikanen een steeds fellere campagne tegen de Swapo, die ze een kommunistische organisatie noemen. 'Wij willen, na Angola niet nog een kommunistisch land als buur', was de teneur. Nu noemen de Zuidafrikanen al gauw iemand kommunist, dus zo serieus moet die uitspraak niet worden genomen. De Swapo staat een democratischer en socialistischer bestuur voor dan Zuid-Afrika, dat is waar, maar daarmee is de organisatie nog niet puur kommunistisch. En dan nog, in menig kommunistisch geregeerd land (niet in allemaal, dat staat ook wel vast) wordt de bevolking beter behandeld dan onder het zuidafrikaanse apartheidssysteem. Met andere woorden: de Namibiërs zullen er nooit op achteruit gaan, wanneer de Swapo het land gaat besturen.

Maar aan de andere kant is ook de Swapo niet blij met het onafhankelijkheidsplan. Omdat de organisatie jarenlang verboden is geweest als politieke partij, weten de Swapo-leiders niet zeker of ze de verkiezingen wel zullen winnen. Ze zijn er dus niet erg happig op. Zoals gewoonlijk heeft Zuid-Afrika slim geprofiteerd van deze aarzeling van de Swapo. De Zuidafrikanen hebben het westerse plan afgewezen en aangekondigd, dat ze zelf verkiezingen zullen organiseren, aan het eind van dit jaar. Waarmee we weer net zo ver zijn als vóór de bemiddeling van de vijf landen. En de Namibiërs nog steeds geen vrij uitzicht hebben op een land waar ze democratisch en eerlijk geregeerd zullen worden.

Jan Stoof

Zwarte behuizing in Rehoboth

grote westerse mogendheden nog steeds Zuid-Afrika, voor de meesten een belangrijke handelspartner (goud!) niet voor het hoofd wilden stoten. Maar Zuid-Afrika zelf begon te zien dat het niet lang meer kon duren voor er internationale maatregelen genomen zouden worden. De Zuidafrikanen stelden snel een ontwerp-grondwet op, en organiseerden de zogenaamde Turnhalle-konferentie. Op deze conferentie waren een aantal politieke partijen uit Namibië bijeen, zowel van blanken als van zwarten. Ze bespraken de toekomst van het land. Eén politieke partij was niet uitgenodigd: de Swapo. Juist de enige politieke partij van zwarten die echt grote steun geniet onder de bevolking, en die niet vanachter de schermen door de Zuidafrikanen wordt bestuurd. Via de Turnhalle-konferentie wilden de Zuidafrikanen Namibië op 31 december van dit jaar onafhankelijkheid verlenen, een

zouden moeten leiden tot onafhankelijkheid op 31 december van dit jaar. Via een vredesmacht van de VN, waaraan ook een nederlands detachement wordt toegevoegd, moet op die verkiezingen toezicht worden gehouden. Ook de bestuursoverdracht moet onder toezicht van de VN plaatsvinden. Trouwens, dit laatste is iets, waar de Verenigde Naties en ook de Swapo al lang aan werken. Vele namibische studenten studeren op kosten van de Swapo aan buitenlandse universiteiten, om de nodige kennis op te doen om bestuurlijke en andere organisaties in het nieuwe land te kunnen gaan bemannen. De VN hebben voor dit doel in 1976 een speciaal opleidingsinstituut opgericht, dat in de hoofdstad van Zambia is gevestigd.

Toekomst leek zonnig

Al met al zag het er in april van dit

soldatenwens:
uitschot blijven

Tjerk Bottema, felle anti-fascist

Tijdens de duitse bezetting werd in ons land door de propaganda-afdeling van de nationaal-socialisten een boekje verspreid met de omvangrijke titel „Wilt u de waarheid weten? Hitler zoals men hem aan u getoond heeft en zoals hij in werkelijkheid is.” In dit geschrift werd Hitler als een groot bewonderaar van kunst en wetenschap getoond, als vriend van de arbeiders en ja... hater van de oorlog. Kinderen, de opgroeiende jeugd en dieren zouden vooral zijn grote liefde hebben.

Toch waren er veel mensen die dit niet zo zagen. Eén van hen was de belangrijke nederlandse tekenaar Tjerk Bottema, medewerker aan het weekblad De Notenkraker. Van hem werden in bovengenoemd boekje drie tekeningen opgenomen om een beeld te geven van de grote verdorvenheid der anti-fascisten. De uitbeeldingen van Bottema waren blijkbaar bij Hitler en zijn bende keihard aangekomen.

Tjerk Bottema, één der eerste kunstenaars die de misdadigheid van het nationaal-socialisme onderkende, heeft dan ook zeer sterke anti-fascistische prenten getekend. Hij wist dan ook heel zeker, dat zodra de Duitsers hem te pakken zouden krijgen, ze hem van het leven zouden beroven. Hij stond op de zwarte lijst der nazi's. Hij werd gezocht! Hoe kon Tjerk Bottema aan de greep van zijn moordenaars ontkomen?

Getorpedeerd

De schilder-tekenaar Tjeerd Bottema, een broer van Tjerk, die op 10 maart j.l. op 92-jarige leeftijd in Katwijk is overleden en waarvan vorig jaar een prachtig boek vol illustraties en herinneringen verscheen, vertelt o.a.: „Op vrijdag 21 juni 1940 zaten we aan de maaltijd, terwijl we luisterden naar de radiouitzendingen van de B.B.C. We hoorden de bekende stem van Radio Oranje, van de schrijver A. den Doollaard. Op deze dag, zo zei hij, is de Bérenice vergaan door een oorlogsdaad. Van Bordeaux was het schip op weg naar Engeland. Bij de vele omgekomen Nederlanders zouden o.a. de dichter Hendrik Marsman (Denkend aan Holland) en

schreef Tjeerd in zijn boek. Na de oorlog werd het bericht door mevrouw Marsman, die gered was, bevestigd. Een duitse torpedo had de Bérenice midscheeps getroffen. Het duitse monster had zijn prooi gepakt.

Naar Frankrijk

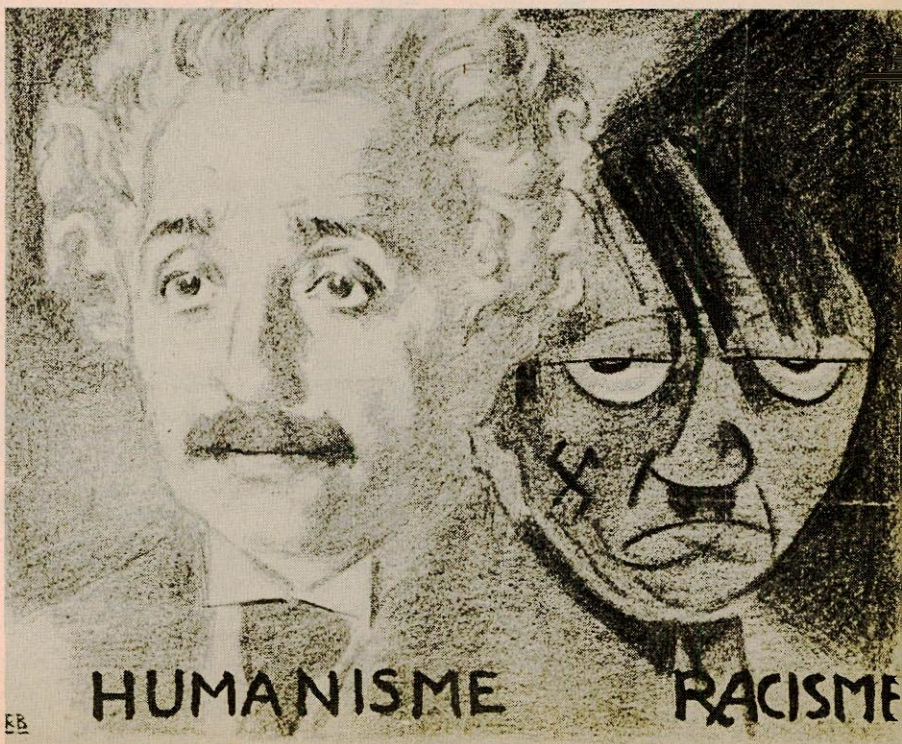
Tjerk Bottema werd in 1920 te Boven Knijpe in de gemeente Schoterland geboren. Hij beoefende de schilderkunst, het etsen en de lithografie. Hij heeft in Duitsland, toen hij daar in zijn jonge jaren woonde, veel affiches gemaakt, iets waartoe zijn talent zich uitstekend leende. Na zijn opleiding aan de akademies van Amsterdam en Antwerpen verbleef Tjerk tot 1920 nog in Nederland. Daarna heeft hij Frankrijk als woonplaats gekozen, waar hij samen met een metselaar een huisje bouwde op een heuvel boven Cachan, een Parijse voorstad. Vanuit zijn woning had hij een gezicht op een romeins aquaduct, dat als het ware in zijn hart de gedachte der harmonie levend hield.

Niettegenstaande zijn gehechtheid aan huis, trekt Tjerk er vaak in zijn eentje op uit. Uit landen als Griekenland, Spanje en Noorwegen brengt Bottema zijn artistieke indrukken mee. Zijn evenwichtig werk munt uit in fijnheid en kleur. Wat gemakkelijk is in de aquarelkunst, wordt door hem vermeden. Zijn werkstukken hebben een lichte tint, die ook de aquarellen van Jongkind karakteriseren. Een bekend Frans kunstkritikus schreef eens: „Bottema is één van de beste illustratoren van zijn tijd en daarbij een voortreffelijk karikaturist.”

Tjerk Bottema

de tekenaar-kunstschilder Tjerk Bottema zijn. Het was alsof we door de grond gingen. In lange tijd hadden we al geen enkel levensteken van Tjerk ontvangen. En nu dit onheilspellende bericht,”

In ons land was Tjerk Bottema een onovertroffen medewerker aan de Nieuwe Amsterdammer en vooral aan de Notenkraaker, een politiek-satiriek weekblad. Voor dit blad maakte hij honderden prenten, herkenbaar aan een zeer persoonlijke stijl en een aparte geest. Hij was een raskarikaturist met een volkomen eigen kijk op de dingen en de mensen, die in zijn figuren, maar nog meer in de koppen van hen, die hij uitbeelde met een paar rake lijnen het karakter vastlegde. Er is in Bottema's werk altijd iets spontaans gebleven, een eigenschap, die in zulk werk, dat immers sterk een oordeel moet overwegen, van zeer veel waarde is. Zijn prenten toonden een prachtige suggestieve opbouw, zijn politieke geëngageerdheid was eerlijk, hartstochtelijk en bewogen.

Waarschuwing

Het is goed in onze tijd aandacht te wijden aan hen die in de dertiger jaren een groot aandeel hebben gehad aan de strijd tegen nationaal-socialisme en fascisme. Helaas is het de mensheid niet gelukt om de haarden van de waanzinnige ideeën, waarmee Hitler, Mussolini en hun trawanten de samenleving vergiftigden, met wortel en tak uit te roeien. Velen, waaronder Tjerk Bottema, hebben duidelijk het ware gezicht van de barbarij vóór deze in zijn totaliteit losbarstte, laten zien.

Hun werk is voor ons nog altijd een waarschuwing om op onze hoede te zijn!

Jan Kooijman

sergeant: orde op zakken steller

Coming Home

waanzin van oorlog verwerkt in prachtige idylle

„Ik wil met je naar bed”, zegt de man in de rolstoel tegen de mooie verpleegster. En je houdt je adem in, want je denkt: wat haalt hij zich in godsnaam in zijn arme hoofd? Hij is vanaf zijn middel verlamd. Maar zij neemt hem mee naar huis, terwijl haar man in Vietnam vecht, en ze voeren samen één van de mooiste liefdesscènes op die ik in jaren op het scherm heb gezien. Voor hem onvolledig in de fysieke zin, maar psychisch des te belangrijker om zijn gewonde ego weer wat op te vijzelen, voor haar van een verrassende en ongekende intensiteit. Een hoogtepunt uit de film „Coming Home”, waarin Jane Fonda en Jon Voigt werkelijk adembenemend spel leveren.

Jane Fonda is bekend om haar politieke activiteiten. Ooit riep zij ferm uit dat zij nooit meer een film zou maken en zich helemaal voor haar politieke idealen zou inzetten, maar van dit voornemen is zij gelukkig weer teruggekomen. Zij meent nu, dat zij haar beroep in dienst van haar politieke overtuiging kan gebruiken, en haar rol in „Coming Home” is daar een sprekend voorbeeld van.

Sally Hyde is aan het begin van de film het popperige vrouwtje van Bob Hyde, die als marine-officier naar Vietnam gaat, beziel van goede voornemens omtrent dapperheid en heldenmoed. Ze brengt

hem naar het vliegveld, toonbeeld van vrouwelijke aanhankelijkheid, hij de ijzervreter die hij wil zijn. Ze ontmoet bij dat afscheid Violet Munson, die haar verloofde Dink Mobley ook heeft uitgezwaaid. Samen gaan ze nog even een glas bier drinken bij Violet thuis, die Sally vertelt dat ze in het Vietnam Veteranen Hospitaal werkt, waar onder andere haar jongere broer Bill wordt verpleegd, die min of meer krankzinnig uit Vietnam is teruggekeerd. Hoewel Sally weet dat haar vrij ouderwetse echtgenoot het niet zal waarderen, meldt ze zich als vrijwilligster aan bij hetzelfde hospitaal, waar ze op de dag van haar kennismaking in aanraking komt met de zwaargewonde Luke Martin, die net in een aanval van razernij de boel met zijn stok kort en klein slaat. Aanvankelijk bejegt hij Sally misprijzend tot blijkt dat ze een aanknopingspunt hebben: ze hebben ooit samen op school gezeten. Sally bevalt het werk in het ziekenhuis goed, ze went aan al die wrakken in rolstoelen, die hun kracht gaven in een oorlog waar ze, eenmaal thuis, de zin niet meer van inzien. Langzaam maar zeker groeit er een relatie tussen Sally en Luke. Zij wordt aangetrokken door de manier waarop Luke met zijn ongeneeslijke handicap leert leven. Hij voelt zich weer mens door de affektie van een zo mooie jonge vrouw. Als Billy zich op een dag van het leven berooft in het ziekenhuis, verankert Luke zich uit protest, dat er nog steeds jongens naar

die nutteloze hel in Vietnam worden gestuurd, aan het hek van een kazerne waardoor hij in het televisie-nieuws komt. Sindsdien wordt hij geschaduwd door mensen van de inlichtingendienst, die er op die manier achter komen dat Luke een verhouding heeft met de vrouw van officier Hyde. Als Bob, na een verwonding die hij zichzelf heeft toegebracht om maar ontslagen te worden, thuiskomt, hoort hij van de dienst wat zich tijdens zijn afwezigheid heeft afgespeeld. Terwijl hij zijn vrouw hierover onderhoudt, komt Luke binnen. Aanvankelijk dreigt Bob hem met een bajonet te lijf te gaan, tot Luke zegt: „Ik ben de vijand niet”, en bezweert, dat hij

KORT EN GOED

Alles amerikaans wat de klok slaat deze keer, maar ze werken er dan ook hard aan. **Hooper** is een uitermate vermakelijke en knap gemaakte film over de film. Hij belicht de verrichtingen van de stuntmannen, die vaak met levensgroot risico die toeren uithalen, die het publiek en masse naar de zalen trekken. Burt Reynolds is een wat ouder wordende stuntman, die, door alle gevaren die hij al heeft doorstaan, in zijn gedrag wat erg relativerend omspringt met de geldende omgangsnormen. Toch een blanke pit, want van zijn vriendin houdt hij echt en oprecht. Prima opgenomen verbluffende stunts, kortom, lekker hoor. Regie is van Hal Needham.

Sonny Hooper in een schijengevecht met Ski.

High Anxiety van Mel Brooks is een film, waar we zo naar hebben zitten uitkijken, dat hij wel moest tegenvallen. Althans, zo verging het mij; van collega's heb ik gehoord, dat die bijna aan medische assistentie toe waren wegens de lachkrampen, die de film hen bezorgde. Toch wel een heel apart, sick soort humor, die Mel Brooks brengt. Maar je moet niet net diezelfde week zijn vroegere „Blazing Saddles” hebben gezien. Maar nogmaals, de meningen zijn verdeeld, en hij is evengoed wél een bezoek waard.

Geenszins een bezoek waard is de popfilm **Grease**, waar ik, mede door de haast opdringerige voorpubliciteit, vol verwachting heen stapte. Maar alles wat John Travolta in „Saturday Night Fever” aan illussies omtrent zijn stardom heeft gewekt, doet hij teniet in dit platvloerse,

Jane Fonda als Sally en Jon Voigt als Luke tijdens een plezierritje in de rolstoel van de oorlogsveteraan.

zelfs bitter verguisd om de vermeende zoete Hollywood-romantiek waarin ze tegenwoordig haar boodschappen verpakt. Peter van Bueren heeft er in de Volkskrant zelfs een hele pagina voor nodig gehad om de vloer aan te vegen met haar bedoelingen. Jane kan echter haar beweegredenen om in deze film te spelen, prima verdedigen. „Ik kan”, zo zegt ze „best een hele rauwe film maken over de realiteit, die nog veel erger is dan in deze film te zien is. Die komt dan in de arthouses terecht en wie zien hem dan? De mensen die allang weten dat die hele oorlog in Vietnam een groot schandaal was. Nee, ik wil dat zoveel mogelijk mensen doordrongen worden van de waanzin van Vietnam, en van de waanzin van oorlog in het algemeen. En als ik die veel grotere groep alleen kan bereiken door er een liefdesverhaal doorheen te spinnen, prima, dan doe ik dat. Als mijn bereik maar zo groot mogelijk is.”

Teveel mooie, integere, oprechte rollen heb ik van Jane Fonda gezien om te twifelen aan de eerlijkheid van deze verdediging. En trouwens, voor mij hoeft ze zich niet te verdedigen, integendeel, ze krijgt van mij haar zoveelste Oscar. Al was het maar voor het hartverscheurende gebaar waarmee ze op de levenloze dijen van Luke gaat zitten, haar arm om zijn hals slaat en zich door het ziekenhuis laat liften, in de rolstoel die ze daarmee volledig aksepteert.

Een prachtfilm voor mij, met behalve de sublieme rollen van Jane Fonda en Jon Voigt (Midnight Cowboy, The Odessa File), mooi werk van Bruce Dern als Bob, Penelope Milford als Violet Munson en Robert Carradine als Bill Munson. De regie was in handen van Hal Ashby.

Leo van Opzeeland

Violet en haar broer Billy in gelukkiger tijden.

uit Sally's leven zal verdwijnen. Bob evenwel heeft het gevoel dat er nergens meer plaats voor hem is: voor de schone schijn wordt hij gedekoreerd wegens zijn verdiensten in Vietnam, maar hij weet dat dat onverdiend is. Bovendien voelt hij zich door zijn vrouw afgewezen, al bezweert zij hem dat dat niet zo is. Terwijl zijn vrouw inkopen doet voor een barbecue die zij ter gelegenheid van zijn thuiskomst op het strand zullen houden, ontdekt hij zich van zijn uniform, zijn versierselen en de rest en loopt de zee in.

Door velen is deze film als vals sentiment bestempeld en Jane Fonda is

oneerlijke en inhoudloze werkje. Allemaal overjarige teaners doen hun uiterste best de gay fifties te laten herleven. Maar ik kan me niet herinneren dat ik me in die dagen zó onnozel zou hebben aangesteld als deze film suggereert. Ordinair ondertiteld bovendien. De film moet het hebben van de twee of drie aardige liedjes die in de popprogramma's op de televisie inmiddels ook al flink zijn uitgemolken. Net als „Thank God . . .” dus een slap aftreksel van de enige echte goeie in dit genre, n.l. „Saturday Night Fever” (zie EGO van aug./sept. '78).

L. v. O.

FILMNIEUWS

Of het niet op kan: nog geen maand na het opnieuw verschijnen van het blad „Filmfan” presenteerde Maarten van Rooyen zijn blad „Premiere”, ook over film, maar met een geheel andere opzet. Gezelliger, zou je in de eerste plaats zeggen, en zo is het ook bedoeld: niet voor de filmfreaks, maar voor het hele gezin. Geen oude rotten in de redactie, behalve Maarten zelf. De Gossip-pagina stelt niets voor, die kan zo uit „Story” komen, en de algemene toon in het blad is duidelijk voor een heel breed publiek. Wel heel veel informatie over wat er in het hele land draait, en interviews met actuele sterren. Als je het niet met Filmfan vergelijkt, een verdienstelijk blad.

L. v. O.

stafofficier:
gouwe ouwe

Zijn sommige sporten nog sport?

Uit steekhoudende proeven, uit diepe lezersonderzoeken en uit volkse opinietellingen is gebleken, dat er meer geschreven moet worden over auto- en motorsport, terwijl bovendien een sappige beschouwing over boksen of paardrijden ook niet weg zou zijn. Wel, dat is een verlangen, waaraan zeer eenvoudig tegemoet gekomen kan worden. Méér dan niets betekent namelijk, dat met weinig volstaan kan worden.

Autosport eerst.

Al die coureurs geven ineens Setrape, Patrese, Trapese of zoiets de schuld. Zou Pettersson, als hij nog geleefd zou hebben, dat ook gedaan hebben? De vinger richten op die Italiaan, die toch ook maar in al zijn eenvoud deel uitmaakt van het circus. Het kost miljoenen om in een Formule 1-stal (daar heb je de paarden!) te belanden, zoals kandidaat Lammers onlangs onthulde. Betaal je die miljoenen, dan gaan anderen nog even het publieke schandblok klaarzetten, omdat je net als ieder ander meer dan 200 kilometer per uur rijdt. 't Is een wonder, dat die hele formule niet al lang dood is.

De autosport. Edele motieven hoor. Want kijk: die coureurs wagen eigenlijk hun leven om te

ontdekken, wat voor jan en alleman de veiligste wagen is. Blijkt bijvoorbeeld, dat bij 276 km/u x- of y-banden het meest aan slijtage onderhevig zijn, dan moet jan alleman die banden niet kopen. Flauwekul dus: jan alleman rijdt geen 276 km/u en bovendien stuurt hij anders dan piet alleman en zeker dan een Formule 1-coureur. Er zijn inmiddels natuurlijk wel een paar technische verworvenheden uit de autoracerij voortgekomen, maar de tijd van wezenlijke ontdekkingen is voorbij.

Op de duitse tv was onlangs een interview met een rally-rijder. Hij had er juist een soort safari in Zuid-Amerika opzitten, in een gewone personenauto dus. Natuurlijk ging het niet meer om de vooruitgang van de mensheid, zei hij, of de technische perfektionering van automobielen. Hem fascineerde het avontuur. Je kon in het rally-vak ook maar beter niet huwen, tenzij de vrouw hetzelfde métier beoefende. De uitdaging, dat was het. De uitdaging dus om de strijd tegen de dood aan te gaan. De NOS deed het een keer bij het jaarlijkse overzicht van Studio Sport op nieuwjaarsdag: uitzenden wat de kijkers willen zien. Iedereen mocht een briefkaartje insturen. Dus wat besloot een aantal motorverenigingen: „Ieder lid

stuurt een kaartje”. Omdat de behoefte aan kaartjes schrijven niet groot is, als er tenminste geen sprake is van enorme ergernis of kritiek, kreeg het konstant gehelmde deel der natie onmiddellijk zijn zin: de helft van het jaaroverzicht bestond uit de kretologie van Henrichs.

Motorsport dus!

Misschien is daar iets meer voor te zeggen, omdat vooral bij trials en crosses minder levensgevaar op de koop toe genomen hoeft te worden. Maar zelfs leeuwenhart Hartog geeft toe, dat het elke dag mis kan gaan; dat je volledig van de concurrentie afhankelijk bent en dat een essentieel lichaamsdeel gauw kwijt is. Met een motorloos weekend zou het gauw zijn afgelopen allemaal: geen luchtvervuiling meer, geen nutteloze aantasting van de natuur. Het is al erg genoeg, dat de voortschrijding van de techniek soldaten en officieren mobiel heeft gemaakt; kijk eens wat de uitvinding van de auto allemaal niet aan tankmodellen heeft voortgebracht!

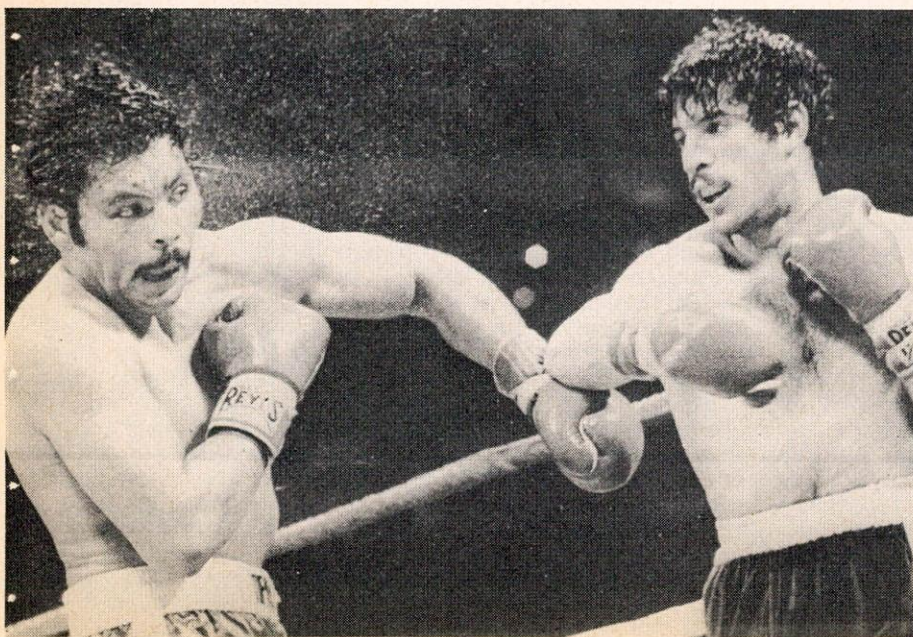
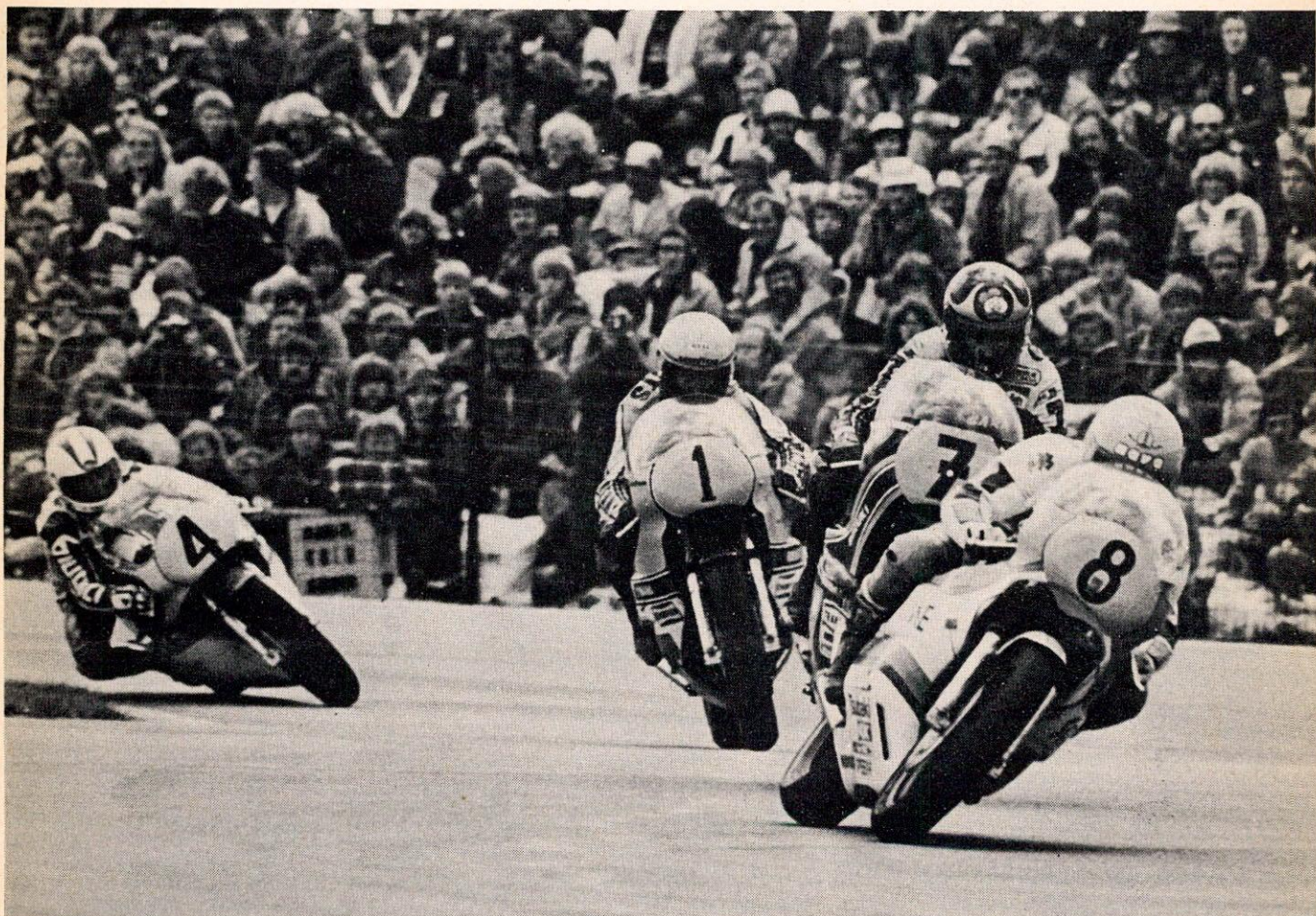
De motorsport. Als mensen zo nodig snel willen zijn, waarom dan niet op eigen kracht? Wat een luiheid om hele fabrieken voor je te laten werken, wat een gemakzucht om hele industrieën na te laten denken over het beste type vervoermiddel. Lopen met zware bepakkings, dat is pas gezond. De hindernisbaan nemen zonder helikopter of hijskraan, dat vizelt de konditie op. Wat moet de Veluwe in hemelsnaam met al die uitlaatgassen?

Boksen dan?

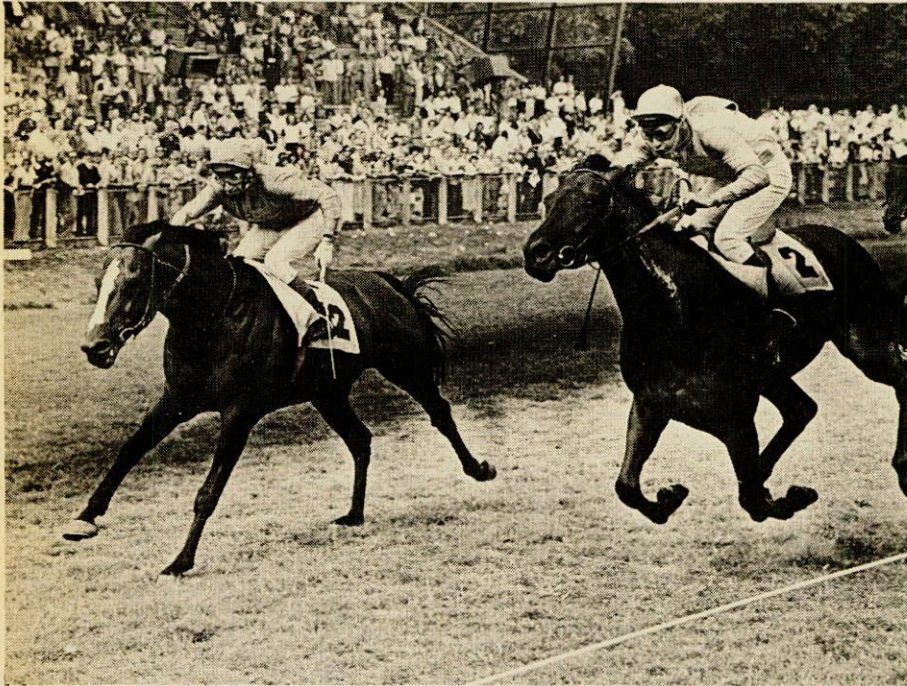
Zo komen we vanzelf op het boksen. Het gaat er namelijk in de sport steeds vaker om, wat mensen elkaar aandoen en waarom. Bij het boksen ligt dat nogal duidelijk, omdat het doel van deze „edele zelfverdedigingskunst” is de tegenstander zo'n loei te verkopen, dat hij per brancard moet worden afgevoerd. Elementen van sportbeoefening zijn er wel in terug te vinden. Niemand zal ontkennen, dat de „shuffle” van Ali esthetisch tot de verbeelding sprak, dat Rudi Lubbers in zijn tijd „technisch” aardig pugileerde en dat sommige Cubanen (Teofilas Stevenson) uiterst atletisch opererende mensen zijn. Maar rechtvaardigt dat de bezigheid op zichzelf?

Zelfverdediging is zo'n gek begrip nog niet. In de oosterse filosofie kreeg dat begrip symbolische uitdrukkingsvormen via karate en teakwondo. Oorspronkelijk was het geenzins de bedoeling, dat men elkaar metterdaad dood of invalide

diskussie neutronen-
bom: ter ziele

sloeg; zelfs het raken van de tegenstander was verboden. Maar allengs verruwde de sport. In het westen leek het zelfs onhaalbaar gevechtssporten te beoefenen zonder een „zeker resultaat”. Het westen borduurde dan ook min of meer voort op de Grieks-Romeinse traditie, die boksen en dergelijke sporten als prima voorbereiding op de oorlog zag.

Boksen werd dus synoniem voor elkaar verrot slaan. Vooral in de „lagere regionen” van deze sport is de verwording te konstateren. Eén keer een lokaal „boksgala” zien is voldoende. Vrienden en familieleden zijn slechts tevreden, als de tegenstander tot het uiterste vernederd is. De commerciële belangen doen de rest. Veel beter dan stierevechten is het kortom niet en daarmee zijn we meteen aangeland bij die andere in populariteit zo toenemende „sporten”.

En paarden?

Allereerst zijn daar de takken van sport, waar niet zozeer de man als wel het paard de prestatie levert. Algemeen wordt beweerd, dat het hierbij gaat om een ideale combinatie, een samenwerking

tussen mens en dier, die haar weerga niet kent, een bijna romantisch streven naar eenheid dus. Helaas echter wordt dit standpunt lichtelijk eenzijdig vertolkt. De dressuur is immers nog niet zo ver, dat Henri Buitenzorg of Pluto hebben leren spreken. Een turnster kan nog altijd zeggen, dat ze het geenszins vervelend vindt om van de evenwichtsbalk te duvelen, een paard daarentegen heeft geen enkel weerwoord, als hij gedwongen wordt de driesprong te nemen.

Mensen wedden op paarden, maar laten het wel uit hun hoofd om „kop” in plaats van hoofd te zeggen. Ze jakkeren de paarden af, maar hebben het over een „onwillig been”, als het betreffende beest door een blessure afgemaakt moet worden. En dan hebben we het nog niet eens over de methoden, die gebruikt worden om paarden harder te laten lopen, verder en hoger te laten springen. Daar komt electriciteit aan te pas, daarvoor worden harde staalborstels gebruikt en daaraan is de injectiespuit niet vreemd. Bij de training wordt niet gecontroleerd op onoirbare opfok-instinkten, laat staan dat de fokkers zelfs ooit op het matje worden geroepen.

Als dus aan de smaak van het publiek tegemoet gekomen moet worden, is een wekelijks beschrijving van dierenleed op zijn plaats (nadat dus de meeste tijd is gevuld met uitwijdingen over luchtvervuiling en snelheids-bezetenheid). Werelddierendag is nog niet zo lang voorbij, maar werkelijke bekommernis moet nog steeds blijken. Het is bij sport vaak een afwegen tussen wat esthetisch genoeg verschaft en wat menselijk, hetzij dierlijk aanvaardbaar is, maar wat de sport betreft is de enige troost, dat er althans een enkele keer bij stilgestaan wordt. Wie heeft ooit het schrijnende probleem van gedresseerde muizen, olifanten, tijgers of aapjes-optredend in circusverband aan de kaak gesteld?

Wie is van staal?

De topsport krijgt zo veel aandacht, dat de maatschappelijke of kulturele proporties soms vergeten worden. Of dat de vergelijking ontbreekt. Turnen is daarvan een sterk voorbeeld. De overeenkomsten met het ballet worden voortdurend sterker: akrobatisch, muzikaal, musculair en expressief worden steeds meer eisen gesteld. Als het echter om sport gaat, worden de vraagtekens groter en groter, terwijl ballet kennelijk blijvend(?) beoordeeld wordt op het eindprodukt. Je kunt je afvragen, wie er scheef zit: de kunstkritikus of de sportjournalist.

Hoe het ook zij: in enkele sporten moet de kunst langzamerhand wijken voor het praktische gegeven, dat er te veel konsessies aan menselijk- en dierlijkheid moeten worden gedaan om uitsluitend van „genieten” en „mooi vinden” te kunnen blijven spreken. Dat geldt vooral voor de konfrontatie-sporten: autorijden, waarvoor geen systeem van individualiteit (tenzij tijddritten zoals bij wielrennen) te bedenken valt. Het gaat hier dus om de onvermijdelijkheid van botsingen: boksen, waarbij de enige oplossing lijkt, dat de individuele stootkracht van 's werelds besten wordt gemeten op een soort Kop van Jut; en ook paardrijden, waarbij het onnodig „breken” van benen slechts voorkomen kan worden door hindernissen en snelheidsproeven af te gelasten. Als bovendien vaak het enige nut is, dat gokkers een hoop aan zo'n sport verdienen, komt de hele twijfelachtigheid wel in een zeer schril daglicht te staan. Juist voor de sport schijnt de term „ros” bedacht te zijn. Maar zoals uit bokserij en „military” blijkt, is geen ros van staal!

Hans van Wissen

Over heilige en veilige huisjes

Het onderstaande is een vervolg op: „Over objectiviteit en heilige huisjes” (Piet Houben en Jan Prins) en „Reaktie van een lezer” (C. M. Spoelstra) in EGO, oktober 1978.

Het is een goeie zaak dat het artikel van Piet Houben en Jan Prins (De krijgsmacht doet meer dan u denkt, EGO, aug./sept. 1978) zoveel vuur en weerwerk heeft opgeleverd. Alle schrijvers tot nu toe (en ik hoop van harte dat er nog meer reacties komen!) hebben één punt gemeen: we zitten allemaal, ieder op z'n eigen manier, met de krijgsmacht als maatschappelijke onafwendbaarheid in onze maag. Zoals ook Houben, Prins en Spoelstra er niet in zijn geslaagd alle punten uit mijn artikel (Doet de universiteit minder dan u denkt?, ook in het aug./sept. nr.) aan te roeren, zal ik dat evenmin kunnen. Ik pak er enkele punten uit.

1. Houben en Prins hebben in hun

reactie (Over objectiviteit en heilige huisjes) een poging gedaan de functies van de krijgsmacht verder uit te werken. Hoewel hierin een terecht stuk verheldering en aanvulling heeft plaatsgevonden, zijn mijn kernbezwaren blijven bestaan: beperking tot de functies betekent een onderschatting van de fundamentele problematiek zowel van de geweldsdrang als van de toename van de geweldsmiddelen en het mogelijke gebruikmaken daarvan.

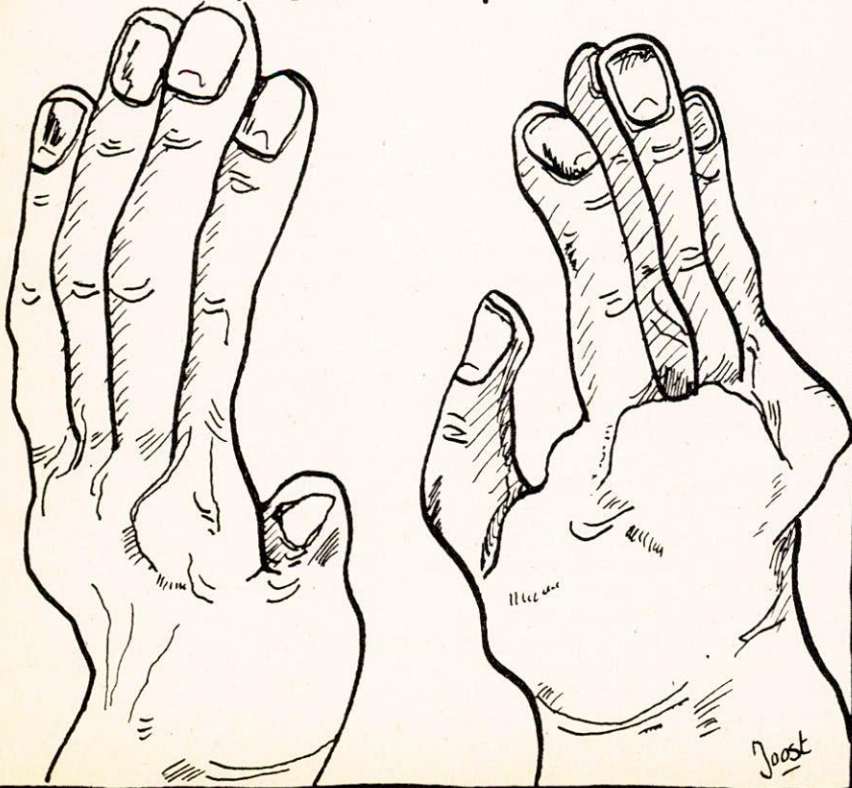
2. Houben, Prins en Spoelstra vallen Constandse (Bewapening, een twijfelachtige zaak) bij. Feit is dat Constandse op een sympathieke, goed gefundeerde manier een zelfde richting inslaat als ik gedaan heb: hij spreekt zich niet uit over de functies van Houben en Prins, maar gaat verder door op de dieperliggende problemen van doel en middelen. Hij komt, in andere bewoordingen,

tot een soortgelijke konklusie als ik: de middelen die onze waarden en belangen moeten verdedigen zouden, in geval ze gebruikt zouden worden, alles kapot maken wat we zeggen te willen behouden. En dat is spelen met vuur. Dat vind ook ik en ik deel ook Constandse's pessimisme daarbij.

3. Ik heb geen poging gedaan het heilig huisje (zeg maar: huis!) krijgsmacht te verdedigen. Zowel Houben, Prins als Spoelstra vergissen zich daarin. EGO doet al jaren zijn best om heilige huisjes af te bouwen (zie een „terzijde” in het vorige EGO-nummer). Maar, er bestaan naast vele heilige huisjes ook vele veilige huisjes. Waar ik mij tegen verzet is dat een veilig klimaat (bijv. het veilige huisje van

ATOOMWAPENS?

„Zeg maar dag met je handjes.”

Cartoons: Joost de Vries

een universitair instituut) de uitgangspositie wordt voor een eenzijdig gekleurde kritiek. Ik heb dat recht me daartegen te verzetten. Zowel vanuit de besliste onveiligheid waarin een geestelijk verzorger zich bevindt. Maar ook, en met name omdat ik, zolang ik dat aankan, op een eerlijke manier solidair wil zijn met de mensen die „gedwongen” en „vrijwillig” de kastanjes uit het vuur halen, dat we geen van allen kunnen doven.

J. F. Sinke

militair promotiebeleid: rangschikken

Kans op herhaling

Ook in zijn laatste boek „Oud en Eenzaam” zit het Gerard Reve weer niet mee. Opnieuw wordt de liefde niet beantwoord en moet hij zich maar zien te redden met zijn fantasie. Erg verrassend is dat niet. Sterker nog, ook nu nog had hij het tevoren kunnen weten en weet hij het eigenlijk ook wel. Niet voor niets noteert hij al in 't begin: „Maar waarom moest ik de dingen in mijn leven altijd najagen in plaats van ze voorbij te laten gaan en ze te laten voor wat ze waren? Alles waar ik in mijn leven achteraan was gegaan, had mij immers ongeluk gebracht.”

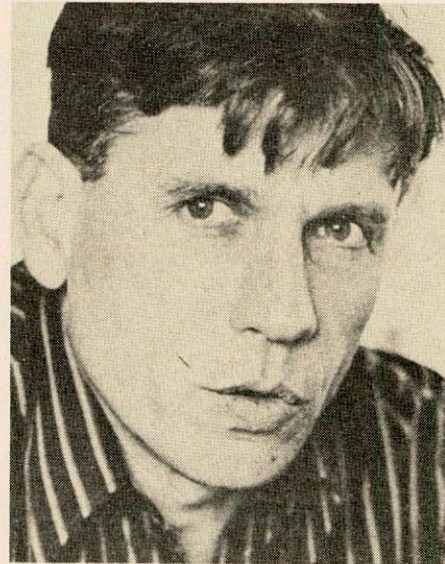
Ter hoogte van de hoeve

Onankds dit vrijwel zeker weten en voortdurend iets te doen wat hij eigenlijk maar beter na kan laten, gaat Reve dus ook nu weer achter de geliefde aan. Zijn noodlot tegemoet.

Deze keer is het de jonge René die hem parten speelt. Reve ontmoet deze uiteraard in alle opzichten „spannende” jongeman voor de eerste maal als hij bouwmaterialen ophaalt voor zijn inmiddels overbekende franse kasteel met de zo ontroerende naam „**Notre Reine**”. Meer dan een vluchtige ontmoeting is het niet, maar voor Reve betekent het het begin van diepe vertwijfeling.

Als hij de jongen later opnieuw ontmoet geeft hij deze een kompas (!) kado. En nodigt hij hem aarzelend en uiterst doorzichtig uit. Hij is toch immers bijna altijd thuis. „Ik ben aan het bouwen. Als je dat interessant vindt, dan kom je maar eens langs.”

Niet lang daarna komt Reve er achter dat René er niet meer is. De jongen is in een ander dorp ondergebracht bij familie, omdat hij thuis niet meer was te handhaven. Zich niets laat zeggen.

Veel handeling moet de lezer daarbij overigens niet verwachten. Daarvoor is Reve nu eenmaal te angstig. Hij komt dan ook nauwelijks verder dan de jongen van buitenaf te beloven en zich afvragen wat René daarbinnen toch zoekt. En wat moet hij, Reve zelf, doen? De jongen redden, behoeden? Hem offeren, liefdevol martelen, etc?

Vroegere tijden

Daar het nogal wat tijd neemt – pas tegen het eind vindt de tweede ontmoeting plaats – heeft Reve alle gelegenheid om zich te bezinnen op de vraag hoe het toch komt, dat hij altijd in dergelijke noodlottige situaties terecht moet komen. En gelukkig maar. Want ook al merkt Reve te pas en te onpas op hoe beklemd hij zich voelt zo vlakbij maar tegelijkertijd zo onzichtbaar vanaf van en voor de jongen, ik kan van die beschrijvingen koud noch warm worden.

Geheel anders wordt het als Reve deze gedeelten in „Oud en Eenzaam” onderbreekt en in flashbacks terugkijkt op een tweetal episoden uit zijn vroegere leven. Ook daar weinig optimisme weliswaar, maar hoe... Vooral zijn tijd in Londen, waar hij als arm schrijver een verhouding heeft met een zekere Jane, is ronduit schitterend. Zijn schutterig, plomp,

maar vooral ook liefderijk gedrag naar deze vrouw toe, is in wezen één zuivere illustratie van de vraag die hij zich aan het begin van deze geschiedenis stelt: „Wanneer was het ongeveer dat ik begon te vermoeden, dat ik nergens bij behoorde en nooit ergens bij zou behoren?”

De andere geschiedenis speelt zich af in de jeugdijaren van Reve. Hierbij valt vooral het slot op, waarin hij met een jongen allerlei avonturen beleefd en de Reve van toen als het ware de René van nu wordt. Dat gedeelte doet nu en dan zelfs denken aan de beste Werther Nieland jaren van de schrijver.

Vooroordelen

Helaas is dat echter lang niet altijd het geval en valt Reve vooral in het beschrijven van een op jongens verliefde bootjesverhuurder pijnlijk door de mand. Hij zet deze figuur zo stereotiep neer dat een beeld achterblijft van een vieze oude man. Ofwel: Let op! De kinderlokkers zijn nog steeds onder ons...! Nog meer glijdt hij m.i. uit in de weergave van de met die avonturen samenhangende scholingsdagen van de kommunistische partij, die hij met zijn ouders bijwoont. Hierin leeft hij zijn drang naar vooroordelen zodanig uit, dat het resultaat met karikaturaal nog zwak is aangeduid. En bovendien, het verhaal dat hij zo graag jongens martelt, offert, beschermt, etc., omdat de communisten dat altijd vertelden over de kapitalisten, van dat verhaal blijft niets over. Zelfs niet de waarschijnlijk door Reve bedoelde verklaring voor het hem altijd maar weer treffend noodlot.

Of hem dat in een volgend boek wél zal lukken, waag ik te betwijfelen. Ondanks de Londense episode lijkt hij nog te weinig afstand te kunnen nemen. En slaagt hij er te zelden in om het hem vanuit het verleden zo vertrouwde wapen van de relativering te hanteren. Anders gezegd: voorlopig valt te vrezen dat „oud” en „eenzaam” meer staat voor verbittering en rankune dan voor zelfinzicht. En zal Reve zich vermoedelijk nog blijven herinneren wat hij zich wil herinneren. **Dus** alleen dat wat hem van pas komt. Om op die manier helaas de aan het begin vermelde vragen eindeloos te blijven herhalen.

Dick Zaal

Gerard Reve: Oud en Eenzaam Uitg. Elsevier, Amsterdam/Brussel.

BOEKEN & BROCHURES

Herman van Veen: Gebonden

„In het bed van mijn ouders zit een deuk in de matras en dat ben ik”. Dit is een zin uit het theaterprogramma van Herman van Veen maar staat tevens als gedicht afgedrukt in zijn, alweer enige tijd geleden verschenen, gedichtenbundel „Gebonden”.

Deze bevat 95 pagina's, hoofdletterloze, „typische van Veen”-gedachten over jeugd, god, kinderen, vrouwen, clowns en de dood. Vele van de gedichten zijn afkomstig uit zijn theaterprogramma, waarvan er ook een groot aantal te beluisteren zijn op de lp Carré III. Dat de bundel geen inleiding bevat zal de lezer niet verbazen, want Herman van Veen besluit haar met het gedicht:

er zijn mensen die schrijven en er zijn mensen die schrijven over mensen die schrijven, waarmee ik niet wil zeggen dat mensen die schrijven over mensen die schrijven

niet kunnen schrijven, maar er is verschil
Uit de bundel „Gebonden” (Gooise Uitgeverij, f 12,80) geven we hier enkele gedichten weer.

*trekker
hij had twintig jaar
als pinguin
op de pool gewerkt
zonder kontakt,
ja zelfs
zonder lief
een maal
kreeg hij
een brief. . . .
van
reader's digest*

*of hij
een encyclopedie wilde,
twaalf delen
in twintig jaar
het was geen geld*

*als een soldaat
iemand doodschiet
schiet hij
uiteindelijk
zichzelf dood*

*dat dacht de man
voor het vuurpeloton*

*maar
hij had geen tijd meer
om dat uit te leggen*

en dat maakte hem nog verdrietiger

*maar hij had tenminste de troost
dat zijn verdriet
van korte duur was*

*ze lag
wat slordig
opgestroopt
op de
achterbank
en voelde
zich genomen*

*de vergelijking
tussen vos en mens
dient met argwaan
te worden beschouwd
maar
ook de vos
doodt meer kippen
dan hij kan
eten*

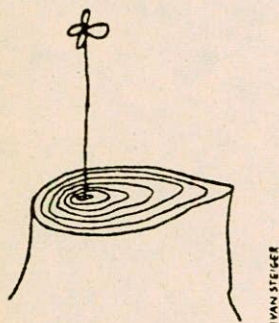
*papa,
wat doen koningen
en koninginnen?
die staan op postzegels,
m'n jongen.*

*soldaat:
slagkuiken*

Van ons is heengegaan onze vriend en bondgenoot de USSR

Met diep leedwezen delen wij onze vrienden en bekenden mede, dat van ons is heengegaan onze vriend en bondgenoot de Unie van Socialistische Sowjet Republieken (Uitbuiting, Smart, Schrik, Ruïnes). Hij overleed plotseling en onverwachts op 21 augustus 1968 te 23 uur tijdens de inval in ons vaderland. De begrafenis van de bezetter is op elk uur op elke dag op elke plaats van onze staat in het hart van elke burger van onze republiek, Praag-Bratislava.

Een rouwadvertentie met deze tekst verscheen 27 augustus 1968 in een extra editie van het tsjechische blad *Sesity* en is te vinden in het boek „Praag, 21 augustus 1968, Abel en Kain waren ook broers”.

PRINCIP NADĚJE

Principe van de hoop

Het boek is een collage van krantenverslagen, foto's, gedichten en cartoons verzameld en uitgegeven door de tsjechisch-rotterdamse dichteres Jana Beranová.

„Omdat gedaan onrecht niet vergeten mag worden” stelde zij dit boek over de russische inval in Tsjechoslowakije van 1968 samen. De titel van het boek ontleende zij aan de in die tijd verwaardigde muuraffiche „Abel en Kain waren ook broers”.

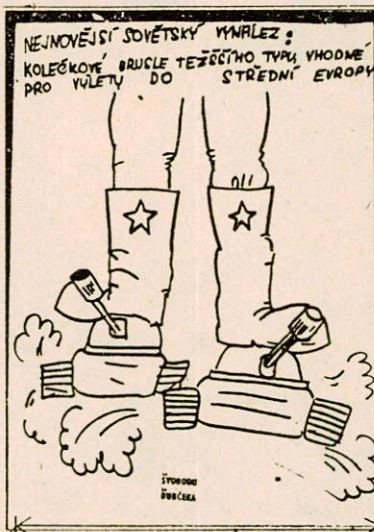
Max van der Stoep, oud-minister van buitenlandse zaken, schreef een inleiding bij dat boek, waarin hij o.a. zegt: „Wie dagelijks de vrijheid geniet, vergeet wat

het is deze te moeten missen. Dit boek brengt dit in herinnering”. Dat is zeker niet overdeven te noemen want het door Jana Beranová uitgegeven boek is een schrijnend relaas van wat zich tien jaar geleden in Tsjechoslowakije afspeelde.

De opbrengst van deze uitgave (na aftrek van de kosten) gaat naar het nederlandse Charta Comité, een groep die zich solidair verklaard heeft met de vorig jaar in Tsjechoslowakije opgestane beweging voor de mensenrechten.

De tekeningen op deze pagina zijn uit het boek, dat te bestellen is bij mevr. Jana Beranová, Postbus 2903 te Rotterdam. Het kost (inkl. porto) f 12,75; via de boekhandel f 10,—.

Wim Heij

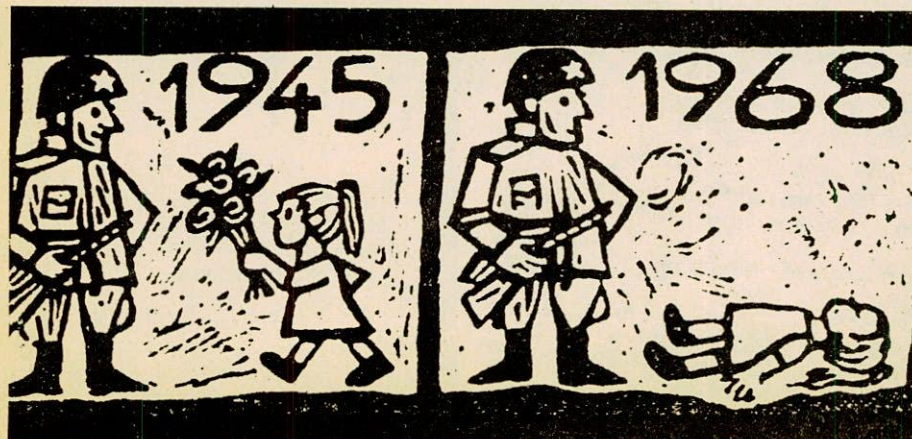

„Lenin sta op, Brezjnew is gek geworden”

Socialisme ja. Bezetting nee !!!

De allernieuwste uitvinding van de Sowjets: rolschaatsen van een zwaarder kaliber, geschikt voor tochten naar Midden-Europa.

EGO: ontwapent